

FAQ's Auteursrechten Fotocollecties

Auteursrechtelijke (on)mogelijkheden bij massadigitalisering en online beschikbaarstelling van historische fotocollecties

BEELDEN VOOR DE TOEKOMST

Inhoud

1	Inleiding	3
2	De overeenkomst met Pictoright	4
2.1	Waarom deze overeenkomst?	4
2.2	Wat zijn de uitgangspunten van het Nationaal Archief en Pictoright die ten grondslag liggen aan de overeenkomst?	4
2.3	Wat houdt de overeenkomst met Pictoright in?	4
2.4	Welke vormen van gebruik zijn wel en niet mogelijk?	4
2.5	Wat houdt de niet-exclusieve licentie in?	5
2.6	Wat houdt de collectieve vrijwaring in?	5
2.7	Wat betekent een overeenkomst voor collectieve vormen van gebruik?	5
2.8	Hoe zit het met de rechtsgeldigheid van deze overeenkomst?	6
2.9	Kent de overeenkomst een precedent? Zijn er al soortgelijke overeenkomsten gesloten?	6
2.10	Hoe verhoudt de overeenkomst zich tot ontwikkelingen elders in Europa?	6
2.11	Voldoe je door het sluiten van een dergelijke overeenkomst aan de wettelijke zoekverplichting?	5
3	Vragen vanuit erfgoedinstellingen	7
3.1	Verplicht de overeenkomst instellingen om een soortgelijke overeenkomst aan te gaan?	7
3.2	Waarom zijn er een beperkt aantal vormen van gebruik toegestaan in de overeenkomst?	7
3.3	Waarom moet er betaald worden?	7
3.4	Waar is de vergoeding op gebaseerd?	7
3.5	Waarom zoeken jullie niet alle rechthebbenden netjes uit?	7
3.6	Waarom zetten jullie het onbekende materiaal niet met een disclaimer online?	8
3.7	Is een dergelijke overeenkomst alleen mogelijk met historische fotocollecties?	8
3.8	Waarom wordt het betaalde geld besteedt?	8
3.9	Hoe lang moet er betaald worden?	8
4	Vragen van rechthebbenden	9
4.1	Wat doet Nationaal Archief in het kader van Beelden voor de Toekomst met 'mijn' materiaal?	9
4.2	Waar maak ik als rechthebbende aanspraak op?	9
4.3	Mengt het Nationaal Archief zich in de exploitatie van mijn materiaal?	9
4.4	Loop ik als ik niet ben aangesloten bij Pictoright geld mis?	9
4.5	Ben ik de zeggenschap over mijn foto's kwijt?	9
4.6	Hoe komt het Nationaal Archief aan mijn foto's?	9
4.7	Verdiend het Nationaal Archief of Pictoright geld aan mijn foto's?	10
4.8	Ik zie foto's op de beeldbank die ik heb gemaakt of waarvan ik de rechten beheer. Waar kan ik mij melden?	10
4.9	Ik wil mijn foto's terug. Kan dat?	10
4.10	Kan ik bezwaar maken tegen het online plaatsen van mijn foto's?	10
	Stappenplan	11
	Hoe breng ik mijn fotocollectie in kaart?	
	Welke (delen van) fotocollecties komen in aanmerking voor een collectieve overeenkomst?	
	Colofon	13

1 Inleiding

In het project Beelden voor de Toekomst stellen het Nationaal Archief, het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid, Eye Filminstituut Nederland en Stichting Kennisland naast 22.510 uur film, 137.200 uur video en 123.900 uur audio ook 2,9 miljoen foto's veilig. Het Nationaal Archief heeft de rol op zich genomen als trekker van het conservering- en digitaliseringproces van de fotocollecties. Door de fotocollecties te restaureren, conserveren en te digitaliseren kunnen deze onder de best mogelijke condities worden gearhiveerd; door het ontsluiten van de gedigitaliseerde collecties op internet kan daarnaast een ongekend groot publiek kennis maken met het fotografisch erfgoed van Nederland.

Binnen het project Beelden voor de Toekomst wordt gestreefd naar een zo breed mogelijke publieke beschikbaarheid van de te digitaliseren fotocollecties. Anno 2010 is online beschikbaar-
stelling daarvoor een minimale vereiste geworden. Beelden online beschikbaar stellen is echter niet altijd zomaar mogelijk. Achter de fotocollecties gaan duizenden verschillende fotografen, fotopersbureaus en dus auteursrechthebbenden schuil. Graag zouden we in het kader van Beelden voor de Toekomst elk van hen afzonderlijk om toestemming vragen, maar gezien de omvang, ouderdom, gevarieerde samenstelling van de collecties en de veelheid aan fotografen en rechthebbenden blijkt het onmogelijk om alle individuele rechthebbenden te achterhalen.

Binnen de huidige wettelijke kaders hebben het Nationaal Archief en Pictoright, de centrale beheersorganisatie voor beeldrecht in Nederland, gezocht naar een praktische oplossing. De oplossing is gevonden in een overeenkomst die het via zelfregulering tussen het Nationaal Archief en Pictoright mogelijk maakt 100.000 historische beelden waarvan de auteursrechthebbenden niet (meer) zijn te achterhalen of waarvan de rechthebbenden zijn aangesloten bij Pictoright, online aan het publiek ter beschikking te stellen. Voor de overige foto's beheert het Nationaal Archief zelf de auteursrechten, zijn de auteursrechten inmiddels vervallen, of zijn er afspraken gemaakt met de rechthebbenden voor het online tonen van de beelden.

Begrijpelijkerwijs roept deze overeenkomst veel vragen op bij zowel de rechthebbenden als erfgoedinstellingen. Rechthebbenden vragen zich wellicht af wat er bij het Nationaal Archief gebeurt met hun materiaal? Betekent deze overeenkomst dat ze de zeggenschap over hun foto's kwijt raken en verdient het Nationaal Archief of Pictoright geld aan hun foto's? Ook binnen de erfgoedsector roept de overeenkomst allerhande vragen op: wat houdt deze overeenkomst precies in? Is een soortgelijke overeenkomst ook mogelijk voor andere instellingen en welke vormen van gebruik zijn wel en niet toegestaan?

Met dit document willen we een antwoord geven op deze en andere veelgestelde vragen over de totstandkoming, inhoud en scope van de overeenkomst tussen het Nationaal Archief en Pictoright. Vanuit drie verschillende invalshoeken zal de overeenkomst bevraagd worden: inhoudelijk, vanuit de erfgoedsector en vanuit het perspectief van de auteursrechthebbenden. We hopen hiermee een bijdrage te leveren aan het inzichtelijker maken van de auteursrechtelijke mogelijkheden en onmogelijkheden bij het digitaliseren en online beschikbaarstellen van historische fotocollecties. Voorop staat echter steeds de gemene deler: het belang van een zo goed mogelijke preservatie en conservering van de Nederlandse fotografische nalatenschap en het erfgoed de etalage geven die het verdient.

2 De overeenkomst met Pictoright

2.1 Waarom deze overeenkomst?

Gezien de omvang, ouderdom, gevarieerde samenstelling van de fotocollecties van het Nationaal Archief die binnen Beelden voor de Toekomst gedigitaliseerd worden en de veelheid aan fotografen en rechthebbenden, blijkt het binnen de beperkte tijd en budget van het project onmogelijk om alle individuele rechthebbenden te achterhalen. De overeenkomst maakt het mogelijk om bij massadigitaliseringsprojecten ook die delen van de fotocollecties waarvan de auteursrechthebbenden onbekend zijn of niet (meer) zijn te achterhalen online te tonen, zonder de belangen van de betrokken rechthebbenden te schaden of inbreuk te maken op de exploitatie van hun beeldmateriaal.

2.2 Wat zijn de uitgangspunten van het Nationaal Archief en Pictoright die ten grondslag liggen aan de overeenkomst?

Het Nationaal Archief stelt zich op het standpunt dat het louter en alleen tonen van de gedigitaliseerde fotocollecties aan het publiek op een online beeldbank kosteloos toegestaan zou moeten zijn voor door de overheid gefinancierde erfgoedinstellingen en archieven, gezien de publieke en cultuur-historische taak die ze te vervullen hebben en het vele overheidsgeld dat er gestoken wordt in de duurzame preservering en conservering van het materiaal. Hiervoor zal een helder afgebakende set van gebruiksvoorwaarden opgesteld dienen te worden, in lijn met de cultuur-maatschappelijke taak die de erfgoedinstellingen te vervullen hebben, maar die op generlei wijze de belangen van de betrokken rechthebbende schaden of inbreuk maken op de exploitatie van hun beeldmateriaal. Het Nationaal Archief is zich ervan bewust dat deze aanpak gezien de huidige auteurswet vooralsnog niet mogelijk is. Binnen de bestaande wettelijke kaders is het Nationaal Archief in overleg met Pictoright tot een praktische auteursrechtelijke oplossing gekomen.

Het uitgangspunt van Pictoright is dat digitaliseringsprojecten de normale exploitatie van de werken en de wettige belangen van de auteursrechthebbenden niet onredelijk mag schaden. Rechthebbenden komt in beginsel een redelijke vergoeding toe indien hun werken worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt.

2.3 Wat houdt de overeenkomst met Pictoright in?

De collectieve overeenkomst voor de duur van drie jaar is opgebouwd uit twee componenten:

1. Een niet-exclusieve **licentie** voor het online ter beschikking stellen van foto's van bij Pictoright aangesloten fotografen en instellingen (bijv. Nederlands Fotomuseum, Maria Austria Instituut, de Fotografenfederatie, Hollandse Hoogte of ANP).
2. Een **vrijwaring** voor werken waarvan geen of onvoldoende auteursrechtelijke gegevens aanwezig zijn voor het digitaliseren en online en *on site*¹⁾ ter beschikking stellen, voor zover hiervoor toestemming van de rechthebbenden is vereist op grond van de auteurswet.

1)

On site betekent binnen de muren van de eigen instelling

2.4 Welke vormen van gebruik zijn wel en niet mogelijk?

Kosteloos toegestaan voor het Nationaal Archief:

1. Digitalisering en on site beschikbaarstelling in de studiezaal van de instelling, voor zover hiervoor toestemming van de rechthebbenden is vereist op grond van de auteurswet. Voor onsite ter beschikking stelling heeft de gebruiker binnen de voorwaarden van de artikelen 15h en 16n Auteurswet geen toestemming nodig.
2. Gebruik van beelden (digitale bestanden, nieuwe prints of gebruik van digitale bestanden in videopresentaties) voor tentoonstellingen in eigen huis. Gemaakte tentoonstellingen, prints en videopresentaties mogen **niet** worden doorgeleverd aan derden.

3. Leveren van beelden voor wetenschappelijk onderzoek aan een door de overheid erkende instelling voor hoger onderwijs of wetenschappelijk onderzoek. Het betreft in alle gevallen beeldgericht onderzoek waarvoor raadpleging van de beeldbank geen uitkomst biedt. Het commercieel uitgeven van een dergelijke rapportage kan slechts nadat hiervoor toestemming is verkregen van de Rechthebbenden.

Tegen betaling vergoeding per beeld per jaar:

4. Online beschikbaarstelling op de beeldbank van de instelling. Beelden zijn raadpleegbaar, maar **niet** te kopiëren of te downloaden.

Onderhandelbaar onder voorwaarden (expliciet niet-commercieel gebruik):

In nader overleg met Pictoright zijn de volgende vormen van gebruik bespreekbaar

5. Beelden raadpleegbaar maken in online educatietoepassingen ten behoeve van noncommercieel gebruik door onderwijsinstellingen
6. Gebruik van beelden in offline lessen / educatietoepassingen van door de overheid erkende educatieve instellingen zonder winstoogmerk
7. Gebruik van beelden op de webpagina's van de eigen websites

Niet mogelijk binnen collectieve regeling²⁾

8. Gebruik van beelden in de eigen publicaties, waaronder: eigen online nieuwsbrieven, folders, flyers en uitgaven in eigen beheer
9. Leveren prints tegen kostprijs aan particulieren voor privé gebruik zonder winstoogmerk
10. Leveren digitale bestanden tegen kostprijs aan particulieren voor privé gebruik zonder winstoogmerk
11. Gebruik van beelden door culturele non-profit instellingen met een publiek doel
12. Gebruik van beelden (nieuwe prints of 'videopresentaties) voor tentoonstellingen buitenshuis in musea of culturele instellingen zonder winstoogmerk
13. Beschikbaarstelling van pilot-sets onder nader te definiëren Creative Commons licenties

2)

Voor zover de vormen van gebruik niet zijn toegestaan op basis van auteursrechtelijke uitzonderingen gesteld in de auteurswet.

2.5 Wat houdt de niet-exclusieve licentie in?

Pictoright verleent het Nationaal Archief een licentie voor het gebruik van beelden waarvan Pictoright bevoegd is de auteursrechten te voeren op grond van de met de rechthebbenden gesloten aansluitingscontracten of op basis van gesloten wederkerigheidsovereenkomsten met buitenlandse zusterorganisaties, dan wel nadere specifieke afspraken met (vertegenwoordigers van) rechthebbenden. Gezien het niet-exclusieve karakter van de overeenkomst staat het rechthebbenden vrij zelf andere (exploitatie)overeenkomsten aan te gaan met derden.

2.6 Wat houdt de collectieve vrijwaring in?

Voor zover Pictoright niet op grond van de met de rechthebbenden gesloten aansluitingscontracten bevoegd is een licentie te verlenen, vrijwaart Pictoright het Nationaal Archief voor aanspraken van rechthebbenden voor het digitaliseren en on site en online ter beschikking stellen van werken, waarvan geen of onvoldoende gegevens aanwezig zijn.

2.7 Wat betekent een overeenkomst voor collectieve vormen van gebruik?

De overeenkomst is alleen een oplossing voor gebruiksvormen/rechten die niet individueel zijn uit te oefenen. Gaat het om andere vormen van gebruik dan het tonen in de beeldbank, waarbij een individueel beeld/werk uit de grote massa van beelden wordt gelicht, dan is er niet langer sprake van een collectief gebruik en is de gebruiker niet langer vrijgesteld van de zoekverplichting om onderzoek te doen naar de rechthebbende. Als de rechthebbende bekend is, kan in rechtstreeks overleg met de rechthebbende vastgesteld worden of er gebruik mag worden gemaakt van het materiaal. Als de rechthebbende onbekend blijft, kan de gebruiker bijvoorbeeld terecht bij stichting Foto Anoniem die vrijwaringen aanbiedt voor het gebruik van verweerde individuele werken.³⁾

3)

Voor meer informatie over Foto Anoniem, zie www.fotoanoniem.nl

2.8 Hoe zit het met de rechtsgeldigheid van deze overeenkomst?

Binnen de huidige wettelijke kaders hebben het Nationaal Archief en Pictoright naar een praktische oplossing gezocht. De oplossing is gevonden in deze overeenkomst die het via zelfregulering mogelijk maakt de historische beelden online aan het publiek beschikbaar te stellen, zonder hierbij de normale exploitatie van de werken en de wettige belangen van de auteursrechthebbenden onredelijk te schaden.

Gedurende de drie jaar durende looptijd van de overeenkomst zal de werking van de overeenkomst uitvoerig worden gemonitord en geëvalueerd. Het Nationaal Archief en Pictoright zijn het met elkaar eens dat er aan het eind van het project meer structurele collectieve afspraken moeten zijn bereikt met rechthebbenden en belangenorganisaties en dat er een infrastructuur is ontwikkeld om clearing en repartitie via strakke processen te kunnen laten plaatsvinden.

2.9 Kent de overeenkomst een precedent? Zijn er al soortgelijke overeenkomsten gesloten?

In Nederland zijn er voornamelijk twee soortgelijke initiatieven. De Digitale Bibliotheek Nederland en de Koninklijke Bibliotheek kozen voor een vergelijkbare oplossing voor het online beschikbaarstellen van auteursrechtelijk beschermd materiaal. De overeenkomst met het Nationaal Archief is de eerste overeenkomst voor zelfstandig beeldmateriaal.⁴⁾ Voor meer informatie over de andere projecten zie de websites van Pictoright, de KB en DBNL.

4)

Voor meer informatie over de andere projecten zie http://dbnl.nl/nieuws/nieuws.php?l=2010_11_12 of http://www.kb.nl/nieuws/2010/auteursrecht_overeenkomst.html

2.10 Hoe verhoudt de overeenkomst zich tot ontwikkelingen elders in Europa?

Het online beschikbaar stellen van auteursrechtelijk beschermd materiaal en de verweesde werken problematiek staan ook elders in Europa hoog op de agenda. Deze overeenkomst sluit aan bij de wens van de EU om tot auteursrechtelijke oplossingen te komen die online toegang tot cultureel erfgoed en verweesde werken mogelijk maken.

De publicatie van Mirjam Elferink en Allard Ringnalda *'Digitale ontsluiting van historische archieven en verweesde werken; een inventarisatie'*, geeft een uitgebreide beschrijving van de aanpak en gezochte oplossingen elders in Europa⁵⁾. De gekozen oplossing met Pictoright laat zich het beste karakteriseren als een variant op het in hoofdstuk 6 beschreven Scandinavische model van Extended Collective Licensing (ECL), met dien verstande dat de wettelijke grondslag voor een ECL in Nederland ontbreekt.

5)

De publicatie is te vinden op <http://www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/ontsluiting-historische-archieven-enauteursrecht-hoe-beter.aspx?cp=44&cs=6796>

2.11 Voldoe je door het sluiten van een dergelijke overeenkomst aan de wettelijke zoekverplichting?

Door de omvang van het aantal beelden en het aantal rechthebbenden is het voor het Nationaal Archief ondoenlijk gebleken om aan de zoekverplichting per beeld te voldoen. Binnen de huidige wettelijke kaders hebben het Nationaal Archief en Pictoright naar een praktisch alternatief gezocht. De oplossing is gevonden in deze overeenkomst die het via zelfregulering mogelijk maakt de historische beelden online aan het publiek beschikbaar te stellen, zonder hierbij de normale exploitatie van de werken en de wettige belangen van de auteursrechthebbenden onredelijk te schaden.

3 Vragen vanuit erfgoedinstelling

3.1 Verplicht de overeenkomst instellingen om een soortgelijke overeenkomst aan te gaan?

Nee, deze oplossing is één van de mogelijkheden om online beschikbaarstelling van historisch beeldmateriaal waarop auteursrecht berust mogelijk te maken. Vanaf 2011 is het Meldpunt Digitalisering het loket waar Nederlandse cultureel erfgoedinstellingen terecht kunnen met auteursrechtelijke vraagstukken bij digitaliseringsprojecten. Het Meldpunt faciliteert het digitaliseringstraject met het regelen van de toestemming van rechthebbenden via de website www.meldpuntdigitalisering.nl. Het bijgevoegde stappenplan voor een inventarisatie van de auteursrechtelijke samenstelling van fotocollecties kan een instelling op weg helpen om de verschillende mogelijkheden in kaart te brengen.

3.2 Waarom zijn er maar een beperkt aantal vormen van gebruik toegestaan in de overeenkomst?

De overeenkomst is alleen een oplossing voor gebruiksvormen/rechten die niet individueel zijn uit te oefenen. Gaat het om andere vormen van gebruik dan het tonen in de beeldbank, waarbij een individueel beeld/werk uit de grote massa van beelden wordt gelicht, dan is er niet langer sprake van een collectief gebruik en is de gebruiker niet langer vrijgesteld van de zoekverplichting om onderzoek te doen naar de rechthebbende.

Als de rechthebbende bekend is, kan in rechtstreeks overleg vastgesteld worden of er (eenmalig) gebruik mag worden gemaakt van het materiaal. Als de rechthebbende onbekend blijft, kan de gebruiker bijvoorbeeld terecht bij stichting Foto Anoniem die vrijwaringen aanbiedt voor individueel gebruik van verweesde werken.⁶⁾

6)

Voor meer info, zie www.fotoanoniem.nl

3.3 Waarom moet er betaald worden?

Op grond van de Auteurswet komt rechthebbenden in beginsel een redelijke vergoeding toe indien hun werken worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt, behoudens uitzonderingen bij de wet gesteld.

3.4 Waar is de vergoeding op gebaseerd?

De bedragen voor de vergoeding zijn in lijn met de tarieven van het leen- en reprorecht, daar Pictoright het online gebruik in een beeldbank definieert als een collectief recht.⁷⁾ De bedragen zijn dan ook vele malen lager dan de tarieven die voor afzonderlijk beeldgebruik hanteert.⁸⁾

7)

Zie antwoord vraag: Wat betekent een overeenkomst voor collectieve vormen van gebruik?

8)

De tarieven van Pictoright voor individueel beeldgebruik voor culturele doeleinden zijn te vinden op www.pictoright.nl

Het Nationaal Archief en Pictoright zijn zich er van bewust dat er momenteel onvoldoende duidelijkheid is over vergoedingsgrondslagen en er daarnaast (nog) onvoldoende middelen/systematieken bestaan om de wijze van ter beschikking stelling en het gebruik adequaat te meten. Gedurende de looptijd van deze overeenkomst zullen ze daarom relevante informatie bijhouden. Deze cijfers zullen zowel gebruikt worden bij de tussentijdse evaluatie als bij de evaluatie bij het aflopen van deze overeenkomst. Daarnaast wordt in het kader van Beelden voor de Toekomst momenteel een onderzoek uitgevoerd door het Instituut voor Informatierecht van de Universiteit van Amsterdam naar vergoedingsgrondslagen bij dergelijke overeenkomsten.⁹⁾

9)

Voor meer info, zie www.kennisland.nl

3.5 Waarom zoeken jullie niet alle rechthebbenden individueel uit?

Zie antwoord vraag 'Waarom deze overeenkomst?'

3.6 Waarom zetten jullie het onbekende materiaal niet met een disclaimer online?

De auteurswet vereist dat voorafgaand aan gebruik of een nieuwe openbaarmaking toestemming wordt gevraagd aan de rechthebbende. Een disclaimer is dus niet afdoende om auteursrechteninbreuk te voorkomen.

Een disclaimer is eventueel pas bruikbaar als er aan de zoekverplichting is voldaan en er desalniettemin geen rechthebbende is gevonden. Gezien de omvang van het aantal beelden en rechthebbenden is het binnen Beelden voor de Toekomst onmogelijk gebleken om aan deze zoekverplichting per beeld te voldoen. Daar waar (commerciële) partijen het risico van een claim soms voor lief nemen, is het uitgesloten dat een overheidsinstelling en beeldbepalende instelling als het Nationaal Archief zich niet aan de auteurswet houdt.

3.7 Is een dergelijke overeenkomst alleen mogelijk met historische fotocollecties?

Nee, ook voor andere (historische) auteursrechtelijk beschermde materialen is een dergelijke aanpak mogelijk. Zie bijvoorbeeld de overeenkomsten van de Koninklijke Bibliotheek en Digitale Bibliotheek Nederland.¹⁰⁾

10)

Voor meer informatie over de andere projecten zie http://dbnl.nl/nieuws/nieuws.php?l=2010_11_12

of

http://www.kb.nl/nieuws/2010/auteursrecht_overeenkomst.html

3.8 Waaraan wordt het betaalde geld besteedt?

Pictoright zal het geld aanwenden om met behulp van een door Pictoright op te stellen systematiek aan rechthebbenden binnen een redelijke termijn nadat zij aanspraken hebben aangetoond een vergoeding te doen toekomen. Dit zal gebeuren hetzij via een individuele verdeling, hetzij via collectieve bestedingen. Pictoright hanteert hierbij een transparante, voor het Nationaal Archief inzichtelijke boekhouding.

3.9 Hoe lang moet er betaald worden?

Vooralsnog voor de duur van deze overeenkomst. Na deze periode zal de vergoeding voor de beschikbaarstelling opnieuw tegen het licht worden gehouden, waarbij maatschappelijke en markt ontwikkelingen zullen worden betrokken.

4 Vragen van rechthebbenden

4.1 Wat doet het Nationaal Archief in het kader van het project Beelden voor de Toekomst met 'mijn' materiaal?

Het fotomateriaal wordt onder de best mogelijke condities en volgens de meest moderne standaarden geconserveerd, gepreserveerd en gedigitaliseerd, om het op die manier veilig te stellen voor volgende generaties. Gezien de publieke en cultuurhistorische taakstelling van het archief streeft het Nationaal Archief naar online beschikbaarheid van al het gedigitaliseerde materiaal.

Binnen het project Beelden voor de Toekomst wordt gestreefd naar een zo breed mogelijke publieke beschikbaarheid van de te digitaliseren fotocollecties. Benadrukt dient te worden dat de auteursrechten van de makers ten alle tijden zullen worden gerespecteerd. Wel zullen er nieuwe oplossingen gevonden moeten worden hoe dit te organiseren. Voorop staat echter steeds de gemene deler: het belang van een zo goed mogelijke preservering en conservering van de Nederlandse fotografische nalatenschap en het erfgoed de etalage geven die het verdient.

4.2 Waar maak ik als rechthebbende aanspraak op?

De rechthebbende maakt aanspraak op een billijke vergoeding die op basis van de auteurswet aan de rechthebbende toekomt en wordt vastgesteld door Pictoright. De vergoedingen zijn in lijn met de vergoedingen van het repro- en leenrecht. Zie het antwoord op de vraag 'Waar is de vergoeding op gebaseerd?'.

4.3 Mengt het Nationaal Archief zich in de exploitatie van mijn materiaal?

Nee, de overeenkomst is alleen een oplossing voor gebruiksvormen/rechten die niet individueel zijn uit te oefenen. Gaat het om vormen van gebruik waarbij een afzonderlijk beeld/werk uit de grote massa van beelden wordt gelicht, dan is er niet langer sprake van een collectief gebruik en is de gebruiker niet langer vrijgesteld van de zoekverplichting om onderzoek te doen naar de rechthebbende. Als de rechthebbende bekend is, kan in rechtstreeks overleg vastgesteld worden of er gebruik mag worden gemaakt van het materiaal. Als de rechthebbende onbekend blijft, kan de gebruiker bijvoorbeeld terecht bij stichting Foto Anoniem die vrijwaringen aanbiedt voor het gebruik van verweesde individuele werken.

4.4 Loop ik als ik niet ben aangesloten bij Pictoright geld mis?

Nee. Niet aangeslotenen kunnen zich bij Pictoright melden en maken dan alsnog met terugwerkende kracht aanspraak op de vergoeding waar ze recht op hebben.¹¹⁾

11)

Voor meer informatie zie www.pictoright.nl

4.5 Ben ik de zeggenschap over mijn foto's kwijt?

Nee, de rechthebbende blijft bepalen wat wel en niet is toegestaan. Het auteursrecht blijft bij de rechthebbende, wordt niet overgedragen en het staat de rechthebbende dus vrij om het materiaal naar eigen inzicht te gebruiken/exploiteren voor andere doeleinden.

4.6 Hoe komt het Nationaal Archief aan mijn foto's?

De foto's zijn hoofdzakelijk afkomstig uit door uitgeverijen of rijksdiensten samengestelde fotocollecties en geven een rijk beeld van Nederland in de twintigste eeuw. Het gaat om gevarieerde fotocollecties, samengesteld uit het werk van een zeer groot scala aan (particuliere)

Nederlandse fotografen en persbureaus. De oudste foto's dateren uit het begin van de twintigste eeuw, de meest recente uit de jaren '80. De collecties, voorheen het eigendom van uitgeverijen of rijksdiensten, zijn in de loop der jaren overgedragen aan het Nationaal Archief.

4.7 Verdient het Nationaal Archief of Pictoright geld aan mijn foto's?

Nee. Foto's waarvan het Nationaal Archief de rechten niet beheert of waar geen afspraken zijn gemaakt met de rechthebbenden, worden niet verstrekt aan derden, verkocht of geëxploiteerd. Jaarlijks investeert de overheid aanzienlijk in de zo optimaal mogelijke conservering, preservering en digitalisering van het fotografisch erfgoed.

4.8 Ik zie foto's op de beeldbank die ik heb gemaakt of waarvan ik de rechten beheer. Waar kan ik mij melden?

Fotografen en/of rechthebbenden kunnen zich melden bij Pictoright.¹²⁾

4.9 Ik wil mijn foto's terug. Kan dat?

Nee, foto's zijn in beheer van het Nationaal Archief en worden niet meer geretourneerd. Het fysieke eigendom is in handen van het Nationaal Archief. Het intellectueel eigendom blijft bij de fotograaf of rechthebbende.

4.10 Kan ik bezwaar maken tegen het online plaatsen van mijn foto's?

Rechthebbenden hebben de mogelijkheid om bezwaar te maken tegen online beschikbaarstelling. Het staat een rechthebbende vrij om een *opt-out*-verzoek te doen om zijn werk(en) ontoegankelijk te maken. In geval Pictoright en/of het Nationaal Archief een *opt-out*-verzoek ontvangen en er aanleiding is om te veronderstellen dat de rechthebbende niet in de normale exploitatie van zijn werken wordt belemmerd, zal Pictoright zich inspannen om ontoegankelijkmaking tegen te gaan. Pictoright zal de betreffende rechthebbende uitleg geven over en een toelichting te geven op het nut en belang van deze overeenkomst en zich inspannen om alsnog een vergoedingsregeling met de betreffende rechthebbende te treffen.

Handhaaft een rechthebbende zijn *opt-out*-verzoek, ondanks de poging van Pictoright om hem te doen instemmen met de vergoedingsgrondslag, dan zal het Nationaal Archief de betreffende werk(en) zo spoedig mogelijk uit de beeldbank verwijderen.

¹²⁾
Voor meer informatie,
zie www.pictoright.nl

Stappenplan

Hoe breng ik mijn fotocollectie in kaart / Welke (delen van) fotocollecties komen in aanmerking voor een collectieve overeenkomst?

Door de ontstaansgeschiedenis van collecties in kaart brengen is meer inzicht te verschaffen in de auteursrechtelijke samenstelling van de collecties. De volgende stappen kunnen daar bij helpen.

Samenstelling collectie

Aantal foto's:

Aantal bekende vervaardigers:

Gemiddeld aantal afbeeldingen per vervaardiger:

Het gemiddeld aantal afbeeldingen per fotograaf kan een goede indicatie geven van het succes van een individueel clearingtraject. Bij een gering aantal fotografen en veel foto's per fotograaf loont een zoektocht naar de rechthebbenden. Bij een zeer gefragmenteerde collectie van honderden verschillende (freelance) fotografen die elk slechts een beperkt aantal foto's voor hun rekening namen, is de zoektocht een stuk gecompliceerder, tijdrovender en de kans op het vinden van de rechthebbenden en het verkrijgen van toestemming allerminst gegarandeerd.

Datering

De ouderdom van het materiaal kan helpen de risico's bij openbaarmaking in kaart te brengen. De zoektocht naar rechthebbenden van ouder materiaal is tijdrovender en gecompliceerder aangezien de maker veelal overleden zal zijn. Het vinden van erven en het maken van afspraken met de familie is tijdrovend, vaak gecompliceerd en allerminst een garantie van een succesvolle uitkomst.

Aard en samenstelling van de collectie

Homogeen / divers?

(zie gemiddeld aantal foto's per vervaardiger).

Amateur / commercieel?

Geeft indruk van de commerciële waarde van de collectie. Commerciële pers- en fotobureaus over het algemeen eenvoudiger te achterhalen. Daarentegen is het moeilijker om toestemming te verkrijgen voor gebruik van commerciële partijen.

Particulier / in dienstverband?

In dienstverband berust het auteursrecht bij de werkgever. Bij fotografie in opdracht berust het auteursrecht veelal nog bij de fotograaf mits er in de opdrachtovereenkomst andere afspraken zijn vastgelegd. Schriftelijk bewijs van de overdracht van de auteursrechten of het toekennen van een licentie is dan ook vereist. Particuliere verzamelingen zijn auteursrechtelijk vaak erg ingewikkeld aangezien het auteursrecht vrijwel nooit is afgedragen bij het verwerven van de afdrucken of negatieven.

Binnenlands / buitenlands?

Buitenlandse auteursrechthebbenden zijn moeilijker te achterhalen.

Kwalitatieve waarde

Uniciteit?

Zijn elders zelfde, aanvullende of vergelijkbare collecties aanwezig?

De uniciteit kan meewegen in de beslissing om wel of niet in tijd en geld te investeren in digitaliseren en openbaar maken van beeldmateriaal. Als grote delen van de collectie ook al elders digitaal beschikbaar zijn kan er ook nagedacht worden aan mogelijke koppelingen met reeds gedigitaliseerd materiaal bij andere instellingen.

Categorieën

Voor zover mogelijk categoriseren van de beelden. De inventarisatie maakt de auteursrechtelijke samenstelling van de collectie inzichtelijk in aantallen en categorieën. In combinatie met de bovenstaande factoren kan de afweging worden gemaakt om zelf de auteursrechthebbenden te benaderen en overeenkomsten te sluiten of (delen van) de collecties onder te brengen in een collectieve overeenkomst.

Auteursrecht in eigen beheer

Foto's waar de instelling aantoonbaar kan maken dat het zelf de rechten bezit of beheert.

Publiek domein

Foto's waarvan aantoonbaar het auteursrecht is verstreken of die in dienst van de overheid zijn vervaardigd en derhalve niet auteursrechtelijk (meer) beschermd zijn.

©-Bekend

Zowel de vervaardiger als de auteursrechthebbende is bekend bij de instelling en er zijn afspraken gemaakt over de vormen van (online) gebruik die toegestaan zijn.

Auteursrecht in beheer bij:

- Nederlands Fotomuseum
- Maria Austria Instituut
- ANP/Kippa
- Hollandse Hoogte
- Nationaal Archief / Spaarnestad Photo
- Pictoright

Instellingen waar Pictoright in het kader van collectieve overeenkomsten voor optreedt. Deze foto's kunnen worden meegenomen in een collectieve overeenkomst.

Auteursrechthebbende Onbekend

De naam van de vervaardiger is bekend, maar de auteursrechthebbende is ondanks de uitvoerige inventarisatie niet onder te brengen in een van de overige categorieën en is derhalve niet bekend bij de instelling.

Fotograaf Onbekend

De fotograaf en als gevolg ook de auteursrechthebbende zijn niet bekend bij de instelling.

Voorbeeld inventarisatie:

Collectie ↓ © - status →	Eigen beheer	Publiek domein	© bekend	NFM *)	MAI *)	ANP/KIPPA	Hollandse Hoogte	Pictoright	Fotograaf bekend / © onbekend	Fotograaf onbekend / © onbekend	Totaal
Totaal											

Aantal foto's die opgenomen worden in overeenkomst:

- Al naar gelang er overeenkomsten zijn gesloten met rechthebbenden over (online) gebruik wel of niet onder te brengen in overeenkomst.
- Aantal beelden die in niet-exclusieve licentie worden ondergebracht
- Aantal beelden die in collectieve vrijwaring worden ondergebracht

*) NFM - Nederlands Fotomuseum
MAI - Maria Austria Instituut

Colofon

Uitgave

Nationaal Archief
Prins Willem-Alexanderhof 20
Postbus 90520
2509 LM Den Haag
www.archief.nl
<http://www.beeldenvoordetoekomst.nl>

Auteur

Wouter Daemen

Met dank aan

Peter van den Doel, Spaarnestad Photo
Vincent van den Eijnde, Pictoright
Paul Keller, Kennisland
Judith Moortgat, Nationaal Archief
Jon Peter van den Oever, Nationaal Archief

Foto omslag

Fotocollectie Nationaal Archief / Spaarnestad Photo /
Eric Koch / SFA001020111

Ontwerp

studio@arnogeels.nl (Den Haag)

Copyright

Attribution Non-Commercial Share Alike

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0>

Auteursrechtelijke (on)mogelijkheden bij massadigitalisering en online beschikbaarstelling van historische fotocollecties

BEELDEN VOOR DE TOEKOMST

nationaalarchief